

Przegląd treści

Wstęp 7

Tematyka niniejszej pracy umiejscawia ją pośród publikacji z zakresu subdyscyplin socjologii (a szczególnie socjologii rodziny). We wstępie ukazano zarówno pola wspólne z innymi działami socjologii, jak i innymi naukami społecznymi: antropologią, historią i genealogią, czy językoznawstwem.

Rozdział I

Czym jest nazwisko? 15

Nazwisko omawiane było najczęściej w pracach historyków, językoznawców i prawników. W rozdziale uwzględniono w sposób szczególny wątki kulturowe i społeczne tych prac.

Rozdział II

Nazwisko w historii i języku polskim 32

Nawiązano tu do wielu prac onomastycznych (z zakresu antroponimii). Jest to niezwykle wartościowy materiał do rozważań o języku polskim, w którym ukryte jest przecież wiele kulturowych i społecznych znaczeń. Przypomniano również wybrane klasyfikacje nazwisk (w tym dla socjologii najciekawszą – Jana Stanisława Bystronia) oraz zasady prawidłowej odmiany nazwisk (szczególnie o to warto jest się nieustannie „dopominać”).

Rozdział III

Nazwisko w prawie polskim 42

Na przykładzie kilku publikacji prawniczych w rozdziale tym ukazano, jak ważną społecznie kwestią jest ochrona nazwiska, a także, związana z tym, jego zmiana.

Rozdział IV

Zmiana nazwiska 50

Omówiony tu problem zmiany nazwiska znany jest w Polsce już od setek lat. Od czasów publikacji Waleriana Nekandy Trepki, gdy zmiana nazwiska była karcona i uważana za plebejski sposób robienia kariery, aż do współczesności, gdy takie zachowanie jest najczęściej przejawem dostosowywania się człowieka do dzisiejszych „wymogów” życia społecznego.

Rozdział V

Nazwisko jako wartość w badaniach językoznawczych 80

Badania Zofii Kaletowej i uzyskane przez nią rezultaty to – od czasów wydania *Nazwisk polskich* Jana Stanisława Bystronia – najciekawsze „socjologicznie” wydarzenie wśród polskich prac naukowych poświęconych tej tematyce. W rozdziale badania te zostały skonfrontowane z podobnymi, przeprowadzonymi przez autora.

Tym razem zrezygnował on z kategorii „świętości” nazwiska i wprowadził możliwości udzielania szerszych, opisowych odpowiedzi.

Rozdział VI

Nazwisko w badaniach socjologicznych 92

Zaprezentowane zostały rezultaty badań własnych, opartych na swobodnych wypowiedziach respondentów. Jest to droga do skonstruowania wielu pól znaczeniowych terminu nazwisko, szczególnie tych, które opierają się na osobistych, autobiograficznych doświadczeniach i przeżyciach osób badanych. W zakończeniu przedstawiono wstępną typologię nazwiska jako wartości socjologicznej.

Rozdział VII

Nazwisko a genealogia 121

Powiązania badań genealogicznych i poszukiwań prowadzonych na podstawie nazwiska widoczne są od stuleci. Omówiono punkty styczne poszukiwań i ustalania nazwisk ewentualnych przodków. Zakończono zaś rozważaniami o tym, czym tak naprawdę jest pokrewieństwo: relacją biologiczną, jak na to „wskazuje” nazwa, czy relacją społeczną, jak „ukazuje” to praktyka życiowa.

Rozdział VIII

Nazwisko i Internet 139

Bez mała wszystkie dziedziny życia prywatnego i społecznego, a w tym poszukiwania rodzinne i genealogiczne, przenoszone są do Internetu. W tym rozdziale przybliżono i omówiono kilka, wybranych losowo, stron www tego typu.

Rozdział IX

Strona internetowa zbudowana na podstawie nazwiska 152

Omówiona obszernie, a zbudowana na podstawie nazwiska, strona www (w obszarze spersonalizowanego Internetu), to rezultat wielu lat pracy poszukiwawczej i koncepcyjnej. Liczba nawiązanych kontaktów pozwala z optymizmem spojrzeć na kwestię odzyskiwania „zapomnianego pokrewieństwa”, które, właśnie dzięki takiej stronie, staje się pokrewieństwem jak najbardziej realnym.

Rozdział X

Nazwisko a tożsamość 174

Nazwisko jest z pewnością elementem tożsamości człowieka. Wskazuje bardziej na łączność z rodziną niż ze środowiskiem etnicznym czy tożsamością etniczną (choć oczywiście zjawiska te bardzo często idą w parze). Dowodzą tego omawiane tu badania Barbary Czopek-Kopciuch.

Rozdział XI

Rodzinność i genetyka 184

Związek nauk społecznych z naukami przyrodniczymi bywa wieloraki. Treści zawarte w tym rozdziale wzmacniają z pewnością racje tych, którzy widzą między

nimi wiele punktów stycznych. Często krytykowany kierunek rasowo-antropologiczny uzyskuje tym samym zupełnie nowy, ogólnoludzki wymiar.

Zakończenie 227

„Tożsamość nazwiskowa” nie istnieje bez tożsamości rodzinnej. Jednakże, dzięki budowaniu wspólnoty nazwiska i możliwościom współczesnej techniki, można odnaleźć krewnych z kręgu dalszej rodziny, odzyskać „zapomniane pokrewieństwo” i przybliżać ku sobie oba jej zakresy.

Bibliografia 237

Indeks osób i nazwisk 294